

JEESUS KATSOO MUA

Rippikoulu kehitysvammaisen nuoren itsetunnon ja itsenäistymistaitojen kehittäjänä

Sanni Visakko

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma, diakoniatyö

Sosionomi-diakoni (AMK)

TIIVISTELMÄ

Visakko, Sanni

Jeesus katsoo mua. Rippikoulu kehitysvammaisen nuoren itsetunnon ja itsenäistymistaitojen kehittäjänä. Helsinki, syksy 2017, 43 sivua, 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK), diakoni. Diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää rippikoulun ohjaajien ajatuksia siitä, miten rippikoulun käyminen vaikuttaa kehitysvammaisen nuoren itsetunnon ja itsenäistymistaitojen kehitykseen. Tutkimus on laadullinen ja aineistonkeruumenetelminä olivat kysely ja osallistuva havainnointi.

Kyselyyn vastasi 10 henkilöä. Kyselyissä selvitettiin rippikoulun ohjaajien näkemyksiä siitä, mitä rippikoulu oli antanut kehitysvammaisille nuorille ja millaisia hyviä kokemuksia he olivat sieltä saaneet. Aineisto koostui kyselyiden vastauksista ja havainnointipäiväkirjasta. Analyysikeinona käytettiin sisällönanalyysiä ja kyselyistä saatu aineisto teemoiteltiin. Teemoittelun apuna oli käsitekartta.

Tulosten mukaan kehitysvammaiset nuoret saivat rippikoulusta uusia ystäviä, oppivat uusia taitoja ja vahvistivat jo osaamaansa sekä oppivat luottamaan uusiin aikuisiin. Erityisen tärkeänä kokemuksena pidettiin konfirmaatiota ja rippijuhlaa. Rippikoulun nähtiin olevan tärkeä osa nuoren itsenäistymistä ja aikuistumista.

Asiasanat: kehitysvammaisuus, rippikoulu, itsetunto, itsenäistyminen

ABSTRACT

Visakko, Sanni.

Jesus is watching over me. Self-esteem and independency building of adolescents with intellectual disability at confirmation school. 43 pages, 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, autumn 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study is to discover the confirmation school employees' views on the ways confirmation school could develop self-esteem and independency of the adolescents with intellectual disability. The study is a qualitative research using different theory-sources about intellectual disability, disability in the Christian tradition and confirmation school. The data was gathered by using a questionnaire and my own observation during the two confirmation schools. 10 people answered to the questionnaire.

The result show that the adolescents with intellectual disability made new friends, learned new skills and started to rely on new adults during the confirmation school. An important factor for them was also the confirmation celebration. The confirmation school was viewed as an important part of the independency and maturation of the adolescents.

Key words: intellectual disability, confirmation school, self-esteem, independency

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KEHITYSVAMMAISUUS	8
2.1 Kehitysvammainen nuori	8
2.2 Itsetunto ja minäkuva	9
2.3 Itsenäistyminen ja itsenäistymistaidot	11
2.4 Hengellisyys	12
3 VAMMAISTEN ASEMA KRISTINUSKOSSA	15
3.1 Vammaisuuteen suhtautuminen kristillisessä perinteessä.....	15
3.2 Vammaisuus Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa	16
4 RIPPIKOULU	18
4.1 Rippikoulun tarkoitus	18
4.2 Kehitysvammaisten rippikoulun erityispiirteet	20
4.3 Kehitysvammaisten rippikoulun tavoitteet ja toteuttaminen	21
5 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTTAMINEN.....	24
5.1 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta	24
5.2 Laadullinen tutkimus.....	25
5.3 Aineiston kerääminen	26
5.4 Aineiston analyysi.....	28
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	30
6.1 Itsetunnon kehittyminen.....	30
6.2 Itsenäistyminen	31
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	34
7.1 Johtopäätökset	34
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	36
7.3 Pohdinta	37

LÄHTEET.....	39
LIITE 1: Kysely.....	43

1 JOHDANTO

Erityisrippikoulujen historia lähtee 1800-luvun puolivälistä, jolloin alettiin järjestää rippikouluja kuulovammaisille. Jo silloin koettiin tärkeäksi kristinopin ja ehtoollisopetuksen antaminen myös niille, jotka eivät pystyneet osallistumaan tavalliseen rippikouluun. Kehitysvammaisille nuorille tarkoitettuja rippikouluja on alettu järjestää 1960-luvulla. Usein rippikouluihin tulee nuoria laajemmalta alueelta kuin yhdestä seurakunnasta ja niitä on järjestetty osin kehitystason mukaan. Kehitysvammaisten oma rippikoulu tarjoaa mahdollisuuden oman identiteetin rakentamiseen vertaisryhmässä. (Kuusi 2006, 7–8.)

Kehitysvammaisille järjestettävä rippikoulu on hyvä tapa tavoittaa kehitysvammaisia nuoria ja tukea heidän osallistumistaan seurakunnassa. Monella kehitysvammaisella olisi paljon annettavaa seurakuntiin, ja monella on myös tarpeita, joihin seurakunta voisi vastata. Kehitysvammaisten henkilöiden hengellisyys on aihe, josta ei paljoa puhuta. Syynä voi olla esimerkiksi se, että etenkin vaikeammin kehitysvammaisten ei uskota ymmärtävän tai kaipaavan hengellisyyttä. Rippikoulun hyötyjen esiintuominen voisi lisätä tietoisuutta myös kehitysvammaisten hengellisyydestä ja sen tärkeydestä.

Jo opiskelujeni aloittamisesta asti olen tiennyt, että haluan suuntautua vammaistyöhön ja erityisesti kehitysvammaisten kanssa tehtävään työhön. Se oli yksi syy sosionomin opintoihin hakeutumiseen. Minusta tulee sosionomin lisäksi diakoni, joten opinnäytetyöni tuli liittyä jotenkin kirkon alaan. Seurakuntaharjoitteluni loppuksi pääsin osallistumaan ohjaajana kehitysvammaisten rippileirille eräällä pienellä paikkakunnalla. Leirin jälkeen päätin, että opinnäytetyöni tulee liittymään kehitysvammaisten rippikouluun.

Valitsin tutkittaviksi teemoiksi itsetunnon ja itsenäistymisen, sillä ne ovat asioita, joiden kanssa kehitysvammaisen nuori usein kipuilee. Ne ovat myös nousseet esiin vammaistyön harjoitteluiden aikana ja etenkin rippikoulutyössä.

Kehitysvammaisella nuorella on aikuiseksi kasvamisessa vieläkin enemmän haasteita kuin nuorilla yleensä ja rippikoulu voi olla tukemassa tätä aikuiseksi kasvua.

Opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia, miten rippikoulun käyminen voisi tukea kehitysvammaisen nuoren itsetuntoa ja itsenäistymistä. Tutkimukseni on laadullinen. Osallistuin kahden rippikouluryhmän tapaamisiin sekä yhdelle yö- ja yhdelle päivärippileirille ja haastattelin leireille osallistuvia työntekijöitä. Esittelen työssäni aiheeseen liittyvää teoriaa, tutkimuksen toteuttamisen vaiheet ja lopuksi haastatteluiden tulokset ja havaintoni saatujen tietojen perusteella.

2 KEHITYSVAMMAISUUS

Maailman terveysjärjestön WHO:n tautiluokituksena käyttämän ICD-10:n (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) mukaan kehitysvammaisuus on tila, jossa henkisen suorituskyvyn kehitys on estynyt tai epätäydellinen. Se näkyy erityisesti kehitysiässä ilmaantuvissa taidoissa kuten kognitiivisissa, kielellisissä, motorisissa ja sosiaalisissa taidoissa. AAIDD:n eli The American Association on Intellectual and Developmental Disabilitiesin malli taas on toiminnallinen, eli määrittelyssä kiinnitetään huomiota ihmisen edellytyksiin, ympäristöön ja toimintakykyyn. Siinä ratkaisevat ihmisen taitojen ja ympäristön vaatimusten vuorovaikutus. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 16.) Vammaispalvelulain (1987/380) mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden vuoksi pitkäaikaisia erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Lain tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden edellytyksiä toimia muiden kanssa normaaleina yhteiskunnan jäseninä sekä ehkäistä vamman aiheuttamia esteitä tai haittoja.

2.1 Kehitysvammaisen nuori

Kehitysvammaisuus määritellään Suomessa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta alkavaksi ennen 18 vuoden ikää. Ihmisten tuen tarpeet ja se, kuuluvatko he kehitysvammaisten erityishuollon piiriin, ratkaistaan kuitenkin aina yksilöllisesti. Älyllisen kehitysvammaisuuden rajana pidetään yleensä älykkyydosomäärää, joka on pienempi kuin 70. Diagnostisia luokitteluja eriasteisiin kehitysvammoilhin ei ole tarkoitettu ihmisten luokitteluun, vaan oikean tuen ja palveluiden löytämisen helpottamiseen. Kehitysvammaisilla on monesti myös muita kehityshäiriöitä, kuten aisti-, puhe- ja liikuntavammoja, joten on tärkeää löytää kullekin oikeanlaiset tukimuodot. Ympäristö pyritään luomaan sellaiseksi, että se tukee arjessa selviytymistä. (Kaski ym. 2012, 17–18.)

Nuoruus on ihmisen elämässä lapsuudesta aikuisuuteen siirtymisen vaihe, joka määritellään yleensä alkavaksi puberteetista ja se päättyy vähitellen nuoren

aikuistuesssa. Usein sen alkaminen on päättymistä helpompi määritellä, sillä yksilölliset vaihtelut ovat suuria. Nuoren kehitys ja siihen liittyvät tekijät vaihtelevat eri ikäkausina, joten nuoruus on jaettu useampaan vaiheeseen. Vaiheina voidaan pitää esimerkiksi varhaisnuoruutta (11–14 vuotta), keskinuoruutta (15–18 vuotta) ja myöhäisnuoruutta (19–25 vuotta). Elämänkulun vaiheisiin ei ole vain yhtä oikeaa luokitusta, vaan luokittelu riippuu tutkimuksen näkökulmasta. (Martin 2016, 30–31.)

Nuoren aikuistumiseen on liitetty riippumattomuuden lisääntyminen omista vanhemmista, lapsuudenkodista pois muuttaminen, koulun päättäminen, työllistyminen sekä parisuhde ja perheen perustaminen. Nämä ovat tapahtumia, jotka luovat pohjaa aikuisuudelle. Suurin osa nuorista saavuttaa nämä aikuistumisen kriteerit kolmantena elinvuosikymmenenään. (Martin 2016, 33.)

Nuoruudessa ihminen luo pohjaa tulevalle elämälleen muun muassa ammatinvalinnan tai koulutustavoitteiden kautta. Toiminnasta saatava palaute vaikuttaa nuoren minäkäsitykseen. Itsenäistyessään nuori tekee yhä enemmän omaa elämänsä koskevia valintoja ja ratkaisuja. Onnistuminen oman elämänkulun ohjauksessa luo pohjaa hyvälle itsetunnolle, hyvinvoinnille ja positiiviselle minäkäsitykselle. (Martin 2016, 34.)

2.2 Itsetunto ja minäkuva

Minäkuvan ja identiteetin pohdinta alkaa jo lapsena. Ensin pitää pohtia kysymystä ”kuka minä olen” ja sen jälkeen suhdetta muihin ja tulevaisuuteen. Minäkuva ja identiteetti ovat tulkintoja omasta itsestä, eikä niistä voi sanoa ovatko ne oikeita tai vääriä. Vammaisen nuori joutuu pohtimaan vammaisuuttaan osana identiteettiään. Moni kokee, että tulee ensisijaisesti kohdelluksi vammaisena. Osa ihmisistä kokee vammaisuuden luontevana, osa taas poikkeavana, mikä tekee identiteetin luomisesta vaikeaa. (Ahponen 2008, 184.)

Vammaisuus voi haitata nuorta saamasta realistista käsitystä itsestään. Häntä voidaan ohjata tavanomaista tiukemmin tai yrittää saada häntä enemmän muiden

kaltaiseksi, jopa ylisuojella. Vammaisen nuoren alemmuudentunne voi syntyä jo lapsena, jos hänen kasvuympäristönsä ylikorostaa vammaisuutta. (Ahponen 2008, 165.)

On tärkeää, että kehitysvammaisen lapsi kokee vaikuttavansa muihin ihmisiin, tekee omia valintoja ja oppii tuntemaan vastuun oman käyttäytymisensä seurauksista. Vanhempien, ja vähitellen myös lapsen itse, on hyvä tietää, mitä lähitulevaisuudessa on mahdollista oppia ja mikä osaamattomuus johtuu vammasta. Vaikeasti opittavien tai mahdottomien asioiden harjoittelu toistuvine epäonnistumisineen on tuhoisaa itsetunnon ja positiivisen minäkuvan kehityksen kannalta. (Kaski ym. 2012, 186.)

Moni aikuinen kehitysvammaisen ei ole saanut lapsuudessaan tarpeeksi ohjausta ja opetusta omien rajojen löytämiseen, sillä kasvatuksessa on monesti pyritty liialliseen riskittömyyteen. Kehitysvammaisen minäkuvaan kuuluu käsitys omasta vammasta ja sen vaikutuksista elämään. Se muotoutuu useimmiten kokemusten kautta. Keskustelu erilaisuuksista ja yhtäläisyyksistä on tärkeää tietoisuuden parantamiseksi. Realistisen käsityksen saavuttaminen vaatii, että vammaisen henkilö saa kokea sekä normaalien että rajoittuneitten ominaisuuksiensa vaikutukset konkreettisesti. Minäkuvan rakentumisen kannalta on tärkeää, että vammaisen henkilö tietää itse mihin pystyy. (Kaski ym. 2012, 187.)

Kokemus kyvystä vaikuttaa omaan elämäänsä aktiivisesti vahvistaa itsetuntoa. Yksilöllisyyden ja yksityisyyden huomioiminen on otettava huomioon jokapäiväisessä elämässä. Aikuistumisen tukemisen tulisi tarkoittaa kehitysvammaisen henkilön auttamista kehittymään omaksi, erilliseksi subjektikseen. Kehitysvammaisia tulisi myös kannustaa vuorovaikutukseen toistensa kanssa, jotta he oppivat vuorovaikutustaitoja, eivätkä jää viestimään ohjaajien kautta. (Kaski ym. 2012, 187.)

2.3 Itsenäistyminen ja itsenäistymistäidot

Syntymästään saakka vammaisen henkilö elää lapsuuttaan ja nuoruuttaan usein pidempään kuin muut. Uusien asioiden kokeileminen ei onnistu samassa tahdissa kuin ikätovereilla. Esteenä voivat olla vanhempien ylihuolehtiminen, apuvälineiden puute tai vamman laatu. Vaikka nuori odottaisi elämältään paljon, on aikuistuminen silti vaikeaa. Epävarmuus ja tulevaisuuden jännittäminen on yleistä. Vammattomien nuorten lailla vammaisen nuori jännittää kotoa muuttamista ja opiskelu- tai työpaikan saamista. (Ahponen 2008, 19.)

Ihmisen elämään kuuluvat eri vaiheet ja siirtymät. Jokaisen elämä on erilainen, mutta kaikilla lapsuutta seuraa nuoruus, nuoruutta aikuisuus ja aikuisuutta ikäänntyminen. Kaikissa näissä vaiheissa on erilaisia olosuhteita, tilanteita sekä valintoja. Kehitysvammaista henkilöä saatetaan kohdella lapsen lailla koko hänen elämänsä ajan ja hänen taitojaan voidaan verrata jonkun ikäiseen lapseen. Jos nuorta tai aikuista jatkuvasti verrataan lapseen, mitätöidään samalla hänen oikeutensa vaikuttaa omaan elämäänsä ja siihen liittyviin valintoihin. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2012, 7–8.)

Vammaisille ihmisille kuuluvat samat oikeudet kasvaa ja kehittyä lapsesta nuoreksi ja myöhemmin aikuiseksi. Jos näin ei ole, kehitysvammaisen nuori tai aikuinen voi jäädä avuttomaksi ja aloitekyvyttömäksi, ikään kuin sivuun omasta elämästään. Näin ollen hän ei välttämättä omaksu aikuisen roolia. Läheisten tehtävä on tukea kehitysvammaisen nuoren minäkäsityksen ja persoonallisuuden kehitystä, jotta nuori oppii tekemään valintoja ja päätöksiä itsenäisesti. On myös tärkeää, että kehitysvammaisen nuoren vanhempia rohkaistaan antamaan nuorelleen tilaa irtaantumiseen ja aikuisuuteen. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2012, 7–8.)

Jokaisella ihmisellä, myös kehitysvammaisella, on oikeus olla oman elämänsä asiantuntija ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin. Tulevaisuuden suunnittelu on hyvä aloittaa ajoissa, koska hyvä suunnittelu helpottaa tarvittavien palveluiden järjestämistä. Kehitysvammaiselle lähipiirin tuki ja rohkaisu itsenäistymiseen on tärkeää. Läheisten hyväksyntä ja kannustus tukevat oman

mielipiteen ilmaisussa. Läheisten asiantuntijuus on myös tärkeää kehitysvammaisen nuoren suunnitellessa omaa elämäänsä, erityisesti jos nuori ei kommunikoi puhumalla. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2012, 7.)

Kodin perustaminen on useimman aikuistuvan nuoren päämäärä vammaisuudesta riippumatta. Monesti kehitysvammaisille tarjotaan ryhmämuotoista tuettua asumista, mutta se ei sovi kaikille. Koti on osa asujansa persoonaa. Muutto lapsuudenkodista ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä silloin nuoren täytyy selviytyä arjen asioistaan itse tai avustajan tukemana. Itsenäistymiseen ja omaan kotiin muuttoon liittyy esimerkiksi omasta syömisestä ja taloudesta huolehtiminen. Näitä asioita vammaisen nuori joutuu harjoittelemaan paljon. On myös opittava pyytämään apua. Aikuistumisen tavoitteena on yleensä mahdollisimman suuri määrärahyvalta, vastuu sekä toimintamahdollisuudet, vaikka kaikkia elämän taitoja ei saisikaan hallintaansa. Kaikki eivät selviydy arkipäivän rutiineista itsenäisesti, mutta jokaisella tulisi olla oikeus vaikuttaa omiin henkilökohtaisiin asioihinsa. (Ahponen 2008, 19–20.)

Kehitysvammaiselle nuorelle perhe ja vanhemmat ovat hyvin tärkeitä, mutta rippikouluikäisenä kavereiden merkitys alkaa korostua. Rippikoululla on kehitysvammaisen nuoren elämässä suuri merkitys siirtymäriittinä aikuisuutta kohti. Moni nuori on leiririppikoulussa ensimmäistä kertaa yötä erossa vanhemmistaan. Leirillä nuorille annetaan mahdollisuus kokeilla omia selviytymis- ja sosiaalisia taitojaan, kun he joutuvat toimimaan vieraampien ihmisten kanssa. Rippikouluikässä myös nuoren seksuaalisuus alkaa heräilemään ja näkymään. Se voi joillain nuorilla olla hyvin näkyvää ja läheisyyden hakeminen jopa tungettelevaa. Rippikoulussa on hyvä luoda rajoja ja opettaa nuorille, millainen toiminta on sopivaa esimerkiksi toisen ihmisen koskettamisen suhteen. (Arola, Kosola, Maukonen, Saloila, Suhonen & Ylä-Jussila 2015, 10.)

2.4 Hengellisyys

Rippikouluikäisille nuorille tapahtuu suuria fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia. Heille on ominaista roolien etsiminen ja identiteetin kriisi ennen oman identiteetin

kehittymistä. 15-vuotias ei ole enää lapsi, mutta ei vielä aikuinenkaan. (Niemelä 2007, 26.) Kehitysvammaisen nuori ei välttämättä ole vielä murrosiässä tullessaan rippikouluun. Häntä täytyisi kuitenkin kohdella ikätasonsa nuorten tavoin, mutta kehitystaso huomioiden.

Hengelliset asiat saattavat näyttäytyä kehitysvammaisen rippikoululaisen elämässä tärkeämpänä ja konkreettisempana kuin muilla ikäisillään nuorilla. Jeesus ja Jumala ovat konkreettisia hahmoja ja nuorella voi olla hyvinkin voimakasta hengellistä etsintää. Tähän pitää rippikoulussa vastata. Jumalanpalvelus on kehitysvammaiselle nuorelle parhaimmillaan vahvaa integraation kokemusta, kun hän kokee kuuluvansa Jumalan perheväen yhteyteen. Myös ehtoolliselle osallistuminen voi vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tutut rukoukset ja virret sekä niiden rytmi tuovat turvaa ja rutiineja syvästikin kehitysvammaiselle nuorelle. (Arola ym. 2015, 10.)

Syvästi kehitysvammaisten kohdalla voidaan puhua ruumiin teologian käsitteestä. Ruumiin teologia sisältää kokemuksen läsnäolosta, koskettamisen ja näiden perusteella rakentuvan vuorovaikutuksen sekä myös sylin ja kasteen teologian. Ruumiin teologian juuret löytyvät Raamatusta, kun Jeesus otti lapset syliinsä tai kosketti sairasta. Ruumis on tunteidemme koti ja sen kieli on vahvin viestintätavoistamme. Ruumiin kautta ihminen on yhteydessä ympäristöön ja yhteisöön. Luottamus ja uskonelämän ensimmäinen kokemus syntyvät vastasyntyneen ja äidin välisestä vuorovaikutuksesta ja läheisyyden kokemuksesta. (Häkkinen 2011, 35.)

Osallisuus Pyhästä ja hengellisyydestä on suurilta osin oman käsityksemme ja ymmärryksemme ulottumattomissa. Tästä syystä ne voivat olla samalla selittämättömällä tavalla läsnä jokaisen ihmisen elämässä. Kristinuskon mukaan osallisuus Pyhästä toteutuu parhaiten vastaanottamalla eikä vaadi mitään. Se konkretisoituu seurakunnan yhteytenä, Sanana ja sakramentteina. (Häkkinen 2011, 35.) Tämän takia jokaisella ihmisellä tulisi olla mahdollisuus osallistua seurakunnan toimintaan.

Kehitysvammaisten jumalakuvaa on tutkittu vain vähän. Usein se nähdään samankaltaisena kuin lapsen. Rinnastus voi olla toimiva, jos otetaan huomioon henkilön elämäkokemus. Kehitysvammaisen, niin kuin lapsenkin, jumalakuva on konkreettinen. Jumalassa nähdään usein inhimillisiä piirteitä, mutta silti se koetaan kaukaisena olentona. Osalle kehitysvammaisista usko voi tuoda aidon perustan elämälle ja auttaa näin oman itsensä hyväksymiseen sekä oman ihmisyytensä kokemiseen ja myöntämiseen. Joskus on vaikea muistaa, että myös kehitysvammaisen henkilön on annettava tehdä omat päätelmänsä ja muodostaa oma elämäkatsomuksensa. Muiden on hyväksyttävä tämä, vaikka se ei vastaisikaan kaikkien käsityksiä. (Rajala 1995, 63–64.)

Vaikka kehitysvammaiset usein mieltävät Jumalan konkreettiseksi hahmoksi, kykenevät monet aikuiset kehitysvammaiset myös liittämään Jumalaan abstrakteja asioita, kuten turvallisuuden tunteen. Moni kehitysvammaisen pohtii, rakastaako Jumala myös häntä, vaikka hän onkin joiltain osin vajavainen tai epätäydellinen. Monen etenkin lievästi kehitysvammaisen kohdalla oman itsensä hyväksyminen voi olla pitkä ja vaikea prosessi, jossa oman elämäkatsomuksen muodostaminen voi auttaa. Kehitysvammaiset tarvitsevat tietoa uskosta ja uskonnosta kerrottuna selkeästi, siten että he ymmärtävät. (Rajala 2000, 81–82.) Tässä kehitysvammaisten rippikoulut ovat tärkeässä osassa.

3 VAMMAISTEN ASEMA KRISTINUSKOSSA

Jeesuksen toiminta tapahtui pitkälle kaikista vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten parissa. Heitä olivat nykypäivän tavoin vammaiset, sairaat ja köyhät. Raamattu kertoo monista tapauksista, jossa Jeesus on parantanut sairaita ja vammaisia. Jeesuksen aikana vammaiset ja sairaat pysyivät poissa yhteiskunnasta, eikä heitä nähty julkisilla paikoilla kuten temppeleissä tai palatseissa. Ihmisten konkreettista parantamista jonkin ihmeen kautta on vaikea käsittää. Yksi vaihtoehto on, että parantaminen tarkoittikin vammaisten ja sairaiden tuomista takaisin yhteisöön ja ihmisten pariin. (Häkkinen 2010, 69–70.)

Kirjassa ”Usein ihmettelen” pohditaan rippikoulua, uskoa ja elämää kehitysvammaisen rippikoululaisen kautta. Kehitysvammaisen nuoren äiti pohtii ”Mitä hyötyä opettaa Isä meidän sille, jolle jo ruuan lusikoiminen suuhun on isonpuoleinen urakka?” Myöhemmin kuitenkin todetaan, että rippikoulu on paljon muutakin kuin tiedollisia tavoitteita. Tärkeää on läheisyys, turvallisuus ja ihan tavalliset kokemukset. (Ahoipelto ym. 2012, 7–8.)

3.1 Vammaisuuteen suhtautuminen kristillisessä perinteessä

Jeesus kohtasi julkisen toimintansa aikana paljon vammaisia ja sairaita. Parantamisteot aiheuttivat ihmisissä ihmetystä, mutta myös negatiivisia tunteita. Tästä kertonee se, että Jeesus monesti käski parantamiaan ihmisiä olemaan kertomatta tapahtuneesta muille. Näin tapahtui esimerkiksi Matteuksen evankeliumin kahdeksannessa ja yhdeksännessä luvussa, kun Jeesus parantaa spitaalisen ja kaksi sokeaa. (Matt. 8:1–4, Matt. 9: 27–31.)

Jeesus kohtasi vammaisia ihmisiä lempeällä ja kiireettömällä tavalla. Hän kosketti heitä, mikä oli harvinaista tuohon aikaan. (Mark. 1:40–41.) Toiset ihmiset myös toivat vammaisia ja sairaita Jeesuksen luokse, koska olivat kuulleet hänen pystyvän parantamaan ihmisiä ja uskoivat siihen. Parantumiseen liittyikin voimakkaasti usko. (Mark. 2: 3–5.)

Alkukirkon aikoina vammaisuuteen suhtautuminen oli kahtiajakoista. Ajateltiin, että jos ihminen on fyysisesti vajavainen, on hän sitä myös sielultaan. Toisaalta seurakunnan kokonaisvaltaista huolenpitoa myös vammaisista ja sairaista pidettiin tärkeänä rakkauden käskyn perusteella. Kulttuurissa, missä vammaiset oli suljettu yhteiskunnan ulkopuolelle, oli vaikea omaksua sitä, että heistä alettaisiinkin huolehtia. Nykyaikana tuntemamme vammaisten oikeudet laitettiin alulle jo tuolloin. (Caspary 2012, 36–37.)

Lutherin ristin teologia esitti kritiikkiä niitä lähteitä kohtaan, jotka luokittelivat toiset normaaleiksi ja toiset vammaisiksi. Sen mukaan Jumala ei tuomitse ihmisiä heidän kykyjensä tai vajavaisuuksiensa perusteella. Luther halusi siirtää keskustelun ihmisen fyysisistä tai metafysisistä ominaisuuksista siihen, kuinka ihminen on kokonaan Jumalan luomus. Todellista ihmistä ei Lutherin mukaan löydy sieltä, mistä ihmiset sitä etsivät, vaan sieltä, mistä Jumala sitä etsii. Ihminen saa ihmisarvonsa, kun hän suostuu Jumalan palvelijaksi. (Heuser 2012, 197.) Paljon vammaisuudesta kirjoittanut ja sitä pohtinut teologi Ulrich Bach nimitti Lutherin teologiaa tasaisen maan teologiaksi, mikä viittaa eräänlaiseen esteettömään ajatteluun (Henttonen 2017).

3.2 Vammaisuus Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa

Kirkon vammaispoliittisen ohjelman (Kirkkohallitus 2003) mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Ihmiset ovat keskenään samanarvoisia, sillä he ovat olemassa Jumalan tahdosta. Vaikka vammaisuus asettaa rajoitteita ihmisten ja heidän läheistensä elämään, voi se avata myös uusia ulottuvuuksia ja hyviä asioita. Kirkko ja seurakunta voivat olla auttamassa ihmisiä näiden asioiden löytämisessä. Vammaisuus voi aiheuttaa myös kärsimystä, eikä kirkolla ole olemassa valmiita vastauksia sen voittamiseen. Kirkko voi kuitenkin toimia rinnalla-kulkijana ja tukijana vaikeissa tilanteissa sekä pyrkiä etsimään armollista Jumalaa ja poistamaan kärsimystä sieltä, mistä se on mahdollista.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon päämääränä on seurakunta, joka on avoin kaikille ja ottaa huomioon jäsentensä tarpeet. Kirkon jäseneksi ja seurakuntaan tullaan kasteessa, eikä siinä kysytä ihmisen ominaisuuksia tai taitoja. Pelastus tapahtuu ainoastaan Jumalan armosta ja Jeesuksen sovitustyön kautta. Erilaisille ihmisille on turvattava mahdollisuus osallistua seurakunnan toimintaan ja palveluiden saamiseen. Kehitysvammaisten kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi selkokielen käyttämistä niin puheessa kuin kirjoitetuissa teksteissä. Seurakuntien työntekijöitä on tarpeen kouluttaa kohtaamaan vammaisia ihmisiä ja keksimään vaihtoehtoisia kommunikaatioon ja sanoman välittämiseen. Tässä voidaan käyttää hyväksi esimerkiksi kuvataidetta tai näytelmiä. (Kirkkohallitus 2003.)

Saavutettavuus on tärkeä asia seurakuntien toiminnassa. Kirkon saavutettavuusohjelma (Kirkkohallitus 2012, 32) määrittelee saavutettavuuden kaikkien ihmisten mahdollisuudeksi osallistua ja olla osallisina riippumatta heidän ominaisuuksistaan. Kirkossa saavutettavuus nousee suoraan sen teologian ytimestä eli evankeliumista. Saavutettavuuden osa-alueet ovat asenteellinen saavutettavuus, fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys, viestinnän saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus ja päätöksenteon ja strategian saavutettavuus. (Kirkkohallitus 2012, 12–21.)

Kirkon saavutettavuusohjelmassa (Kirkkohallitus 2012, 23–27) esitellään keinoja siihen, miten seurakunnat voisivat parantaa saavutettavuutta. Siinä ehdotetaan esimerkiksi esteettömyyskartoitusten tekemistä seurakunnan tiloihin sekä esteettömyystietojen näkymistä seurakuntien internet-sivuilla. Seurakuntien toimintaa tulisi kehittää niin, että se palvelee myös vammaisia ihmisiä. Selkokielliset saarnat tai esitteet seurakunnan toiminnasta ovat hyviä keinoja. Ohjelmassa ehdotetaan myös seurakuntalaisten positiivista erityiskohtelua juhlapyhien aikaan. Erityisesti kehitysvammaisille rutiinit ovat hyvin tärkeitä ja suurimpien juhlapyhien kuten joulun ja pääsiäisen huomiointi on hyvä keino osallisuuden lisäämiseen.

4 RIPPIKOULU

Kirkkojärjestyksen kolmannessa luvussa määrätään, että seurakunnan pitää huolehtia sen eri ikäisten jäsenten kristillisestä kasvatuksesta sekä hengellisestä elämästä. Seurakunnan tulee myös järjestää rippikoulua ja konfirmoida sen käyneet henkilöt. (KJ 3:2–3§.) Rippikoulun teologinen perusta on kasteopetuksen antaminen ja konfirmaatio. Perustana rippikoulu-opetuksessa on Katekismuksen tekstit, joihin sisältyvät muun muassa Isä meidän -rukous ja uskontunnustus. Tärkeitä pääkohtia ovat myös rakkauden kaksoiskäsky ja kymmenen käskyä. (Rippikoulusuunnitelma 2001.)

Seurakuntien työ tavoittaa parhaiten rippikouluikäiset. Vuonna 2015 rippikoulun kävi 84 % 15-vuotiaista, yhteensä 47800 14–15 -vuotiaista rippikoululaista. Sitä vanhempia oli reilu 1000. Yleisin rippikoulumuoto on leiririppikoulu, joita järjestettiin yli 1800. Isosina toimi 16000 nuorta. (Hytönen 2016, 134.)

Vuonna 2017 julkaistiin uusi rippikoulusuunnitelma, Suuri ihme. Työni alkuvaiheessa siitä oli saatavilla vain luonnos ja käytössä oli edelleen vuoden 2001 suunnitelma. Pääkohdat ovat kuitenkin säilyneet samoina, ja olen käyttänyt työnsäni molempia suunnitelmia.

4.1 Rippikoulun tarkoitus

Rippikoulun tavoitteena on, että ”nuori vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä”. Rippikoulun perusrakenteen antaa Katekismus, jonka opetuksen keskeisiä aiheita ovat elämä, usko ja rukous. Perusrakenne on tarkoituksella jätetty sellaiseksi, että siinä annetaan tilaa paikallistason suunnittelulle ja erilaisille toteutuksille. (Rippikoulusuunnitelma 2001.)

Vuonna 2015 julkaistussa tutkimuksessa rippikoulutyöstä Euroopassa tutkittiin muun muassa rippikoulun tärkeimpiä teemoja. Työntekijöiden vastauksista nousivat kaste, ehtoollinen, Jeesus Kristus, Raamattu, Jumala, toisten oikeudenmukainen kohtelu, elämän tarkoitus sekä kuolema ja ylösnousemus. Useimmat teemoista liittyvät luonnollisesti kristillisiin perinteisiin, mutta myös eettisyys ja eksistentiaaliset kysymykset nousevat esiin. Tutkimuksessa työntekijät jakoivat rippikoulun tavoitteet kuuteen eri luokkaan. Ne olivat uskoon, yhteisöllisyyteen ja hauskanpitoon, uskonnolliseen elämään, vapaaehtoistyöhön kannustamiseen, henkilökohtaiseen kasvuun ja yhteenkuuluvuuteen sekä aktiiviseen jumalanpalveluselämään liittyvät tavoitteet. (Hardecker, Niemelä, Schlag & Schweitzer 2015, 73–76.)

Uskoon liittyviin tavoitteisiin kuuluu Jumalan läsnäolon kokeminen, jokapäiväinen elämä suhteessa Jumalaan, vahvistuminen uskossa, uskoviin ihmisiin tutustuminen ja rippikoulutyön mieltäminen lähetystyön kaltaisena evankeliumin levittämisenä. Yhteisöllisiin ja hauskanpidollisiin tavoitteisiin kuuluu ihmisten tapaaminen, hyväksytyksi tuleminen kokemus, hauskanpito, ystävällisen ilmapiirin kokeminen jumalanpalveluksissa ja rippikoulussa käsiteltäviin aiheisiin vaikuttaminen yhdessä muiden rippikoululaisten kanssa. Uskonnollisen elämän tavoitteisiin kuuluu virsikirjan käyttämisen oppiminen, liturgiaan tutustuminen, keskeisten kristillisten tekstien ulkoa oppiminen, Raamattuun tutustuminen ja kyky oppia nauttimaan laulamisesta ja musisoinnista. (Hardecker ym. 2015, 76.)

Vapaaehtoistyöhön kannustamisen tavoitteisiin kuuluu kirkon eri vapaaehtoistyömahdollisuuksiin tutustuminen ja tutustuminen muihin nuoriin, jotka jo tekevät vapaaehtoistyötä, jolloin vapaaehtoistyön jatkuminen pyritään turvaamaan. Henkilökohtaiseen kasvuun ja yhteenkuuluvuuteen liittyviin tavoitteisiin kuuluu sosiaalisen ja henkilökohtaisen kehityksen tukeminen, oman elämäkatsomuksen löytäminen, yhteisön ja seurakunnan yhteisöllisyyden kokeminen ja kokemuksen siitä, että nuoren kysymyksillä uskosta on väliä. Aktiivisen jumalanpalveluselämän tavoitteet ovat mahdollisuus vaikuttaa omilla ideoilla jumalanpalveluksen toteuttamiseen, tehtävät jumalanpalveluksissa ja nuorille sopivien ylistys- ja jumalanpalvelusmuotojen löytäminen sekä kokeminen. (Hardecker ym. 2015, 76.)

4.2 Kehitysvammaisten rippikoulun erityispiirteet

Kirkkojärjestyksessä sanotaan, että seurakunnan on tarjottava kaikille nuorille mahdollisuus rippikoulun käymiseen. Rippikoulusuunnitelmaa pitää soveltaa ryhmän mukaan ja erilaiset oppimisvaikeudet on otettava huomioon. Erityisryhmien, kuten kehitysvammaisten, rippikoulun enimmäisosallistujamäärä on kahdeksan nuorta ja vaikeasti kehitysvammaisten erityisrippikoulussa enintään neljä nuorta. Kehitysvammaisten rippikoulussa täytyy olla yksi työntekijä jokaista nuorta kohden ja vaikeasti kehitysvammaisten rippikoulussa kaksi työntekijää nuorta kohden. (Rippikoulusuunnitelma 2001.) Seurakuntien on hyvä tehdä yhteistyötä kehitysvammaisten rippikoulun järjestämisessä, sillä yhdestä seurakunnasta ei välttämättä löydy tarpeeksi rippikoululaisia tai riittävää osaamista (Suuri ihme 2017, 50).

Uusi rippikoulusuunnitelma korostaa, että kaikki nuoret ovat tervetulleita rippikouluun ja jokaista rippikoululaista tuli kohdella saman arvoisena. Noin viidesosa nuorista on erilaisia oppijoita, joten monenlaiset tarpeet tulee ottaa kaikissa rippikoulussa huomioon. Erityisryhmien, esimerkiksi kehitys- tai kuulovammaisten, omat rippikoulut ovat usein kuitenkin perusteltuja. (Suuri ihme 2017, 19.)

Nuoret ovat rippikouluun tullessaan hyvin erilaisissa kehitysvaiheissa. Tämä haastaa niin työntekijöitä kuin nuoria. Nuoruuteen liittyy etsintää ja kysymyksiä omasta itsestä. Kelpaanko minä? Rakastaako kukaan minua? Rippikoulu-uudistus painottaa, että nuori kokisi rippikoulun aikana elämänsä ihmeeksi ja arvokkaaksi. Nuori voi oppia kiitollisuutta elämän antajaa kohtaan ja halua elää Jumalan johdattamana. (Suuri ihme 2017, 8.)

Kehitysvammaisten rippikoulussa korostuvat avainsanat kärsivällisyys, selkeys ja rakenne. Rippikoulun perusrakennetta ei tarvitse paljoakaan muuttaa, jotta se palvelee kaikkia osallistujia. Nuoren erityispiirteet eivät ole este rippikoulussa, ellei ympäristö ole esteellinen. Rippikoululainen tulee nähdä ihmisenä, ei vain hänen erityistarpeidensa kautta. (Broman, Mattson & Öjermo 2004, 8, 37.)

4.3 Kehitysvammaisten rippikoulun tavoitteet ja toteuttaminen

Ihmiset oppivat asioita eri tavoilla. Kehitysvammaisten rippikoulussa oppimisen eri muodot korostuvat selkeämmin kuin tavallisessa rippikoulussa. Asiat on ilmaistava yksinkertaisesti ja selkeästi. Tärkeää on asioiden konkreettisuus sekä toistaminen. Kehitysvammaisen oppii yleensä parhaiten, kun saa tehdä ja kokea asioita itse. Päiväohjelmaan on syytä sisällyttää paljon askartelua, käytännön harjoituksia kuten näytelmiä tai kuvaelmia, musiikkia ja muuta monipuolista tehtävää. Kaikkien aistien huomioiminen helpottaa oppimista. Asioita voi kuulla, nähdä, koskea, haistaa ja jopa maistaa. (Arola ym. 2015, 13.) Kommunikointi rippikoulussa tapahtuu selkokielellä, kuvilla ja olemuskieltä hyödyntäen (Suuri ihme 2017, 51).

Opetuksen monipuolisuudesta ja selkeydestä huolimatta kehitysvammaisen rippikoululainen ei välttämättä opi asioita kuten opettajat toivoisivat. Nuori ei muista asioita ulkoa tai osaa vastata edes kaikista yksinkertaisimpiin kysymyksiin opetuksen sisällöistä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei nuori olisi oppinut rippikoulun aikana mitään tai että rippikoulun käyminen olisi ollut turhaa. Nuori on voinut oppia asioita hyvinkin syvällisellä tavalla. Rippikoulussa tärkeimpänä tavoitteena on uskossa vahvistuminen, eikä se tarkoita ensisijaisesti asioiden ulkoa opiskelua, vaan henkilökohtaisen jumalasuhteen löytymistä. Rippikoulun aikana jumalasuhte voi merkittäväällä tavalla vahvistua syvästikin kehitysvammaisen nuoren kohdalla. (Arola ym. 2015, 13.)

Kehitysvammaisten rippikoulut sisältävät useimmiten leirijakson, joka kestää yleensä kuusi päivää. Mahdollisuuksien, resurssien ja ryhmän mukaan rippikoulujaksoja voi sijoitella puolen vuoden ajalle eri tavoilla. Rahoituksessa pitää huomioida, että kehitysvammaisten rippileirille pitää palkata avustajia ja enemmän henkilökuntaa kuin tavalliselle leirille. Myös esimerkiksi kuljetuksiin ja ruokaan tulee varata enemmän rahaa. (Arola ym. 2015, 26.)

Kehitysvammaisten rippikoulussa koko yhdessäoloaika on oppimista. Aikataulusta suunniteltaessa pitää ottaa huomioon ryhmän luonne ja oppimiskokonaisuuden sisältö. Yhtäjaksoinen työskentely on yleensä hyvä ajoittaa aamupäivään

ja iltaa kohden on pidettävä enemmän taukoja. Työskentelyjen kesto on puolesta tunnista puoleentoista tuntiin riippuen siitä, kuinka toiminnallista työskentely on. Päiväohjelma on tärkeä ja sen kannattaa myös olla näkyvillä. Toistuvat rutiinit tuovat turvaa rippikoululaisille ja riittävä lepo auttaa jaksamaan. (Arola ym. 2015, 26–27.)

Rippikouluissa, joihin osallistuin, työskenneltiin työpareina. Jokaisella nuorella oli tukena oma aikuinen, joka pysyi samana koko rippileirin ajan. Tämä toi turvallisuuden tunnetta ja mahdollisti sen, että aikuinen pystyi tutustumaan omaan nuoreensa ja paneutumaan juuri hänen tarpeisiinsa, vaikka aika olikin rajallinen.

Leiripaikkaa valittaessa pitää ottaa huomioon monta asiaa. Esteettömyys ja tilojen muunneltavuus on tärkeää. Esteetön liikkuminen tiloissa vahvistaa nuoren itsenäisyyden tunnetta. Nuorten hankaluudet siirtymisissä tulee ottaa huomioon aikataulua ja ohjelmaa suunniteltaessa. Monesti leirit toteutetaan hyväksi havaituissa paikoissa, joissa niitä on ennenkin pidetty, jolloin esteettömyysasiat on jo kartoitettu etukäteen. Ennen leiriä täytyy selvittää, missä asioissa nuoret tarvitsevat apua esimerkiksi omasta hygieniasta huolehtimisessa. Esteettömät peseytymis- ja WC-tilat helpottavat toimimista. Vaikka avun tarpeet pitää kartoittaa, on myös tärkeää antaa nuoren tehdä mahdollisimman paljon asioita itse. (Arola ym. 2015, 27.)

Kehitysvammaisilla nuorilla olisi hyvä olla rippikoulussa oma avustaja. Joskus vaikeavammaisen nuori voi tarvita kaksikin avustajaa. Kun vammaispalvelulain mukaiset palvelun myöntämisehdot täyttyvät, on nuorella subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen avustajaan rippikoulun aikana. Monesti avustajan täytyy olla ammattiavustaja. (Suuri ihme 2017, 51; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380.)

Rippikouluryhmään on hyvä tutustua ennen leiriä. Tutun ryhmän ohjaaminen on helpompaa ja myös nuoret toimivat paremmin tuttujen ohjaajien kanssa. Nuorille on myös tärkeää tutustua toisiinsa ennen leiriä. Joskus kehitysvammaisen nuori voi käyttäytyä väkivaltaisesti tai itsetuhoisesti. Tällöin on mietittävä tarkkaan, mikä on hänelle oikea tapa suorittaa rippikoulu. Ohjaajien on mahdollistettava

kaikille turvallinen rippikoulu, eikä kukaan saisi joutua väkivallan kohteeksi tai pelkäämään sitä. Jos leiririppikoulun käyminen ei onnistu, voidaan nuorelle tarjota päivä- tai yksityisrippikoulun käymistä. (Arola ym. 2015, 27–28.)

5 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTTAMINEN

Vammais- ja erityisesti kehitysvammaistyötä tekevät kirkon työntekijät joutuvat monesti selittelemään oman työnsä tarkoitusta ja arvoa esimiehilleen, työtovereilleen, seurakuntalaisille ja jopa itselleen. Vammaisuuteen liittyy ennakkoluuloja, pelkoa ja muita negatiivisia tuntemuksia. Myös kysymys siitä, mitä järkeä on pitää rippikoulua kehitysvammaisille, kun eivät he ymmärrä uskon asioita tai opetuksia, nousee toisinaan esiin esimerkiksi kirkon päättäjien suunnalta.

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia miten rippikoulun käyminen voi tukea kehitysvammaisten nuorten itsetunnon ja itsenäistymistaitojen kehittymistä. Yhtenä lisätavoitteena on kehittää kehitysvammaisten rippikoulutoimintaa niin, että kokemus olisi mahdollisimman hyvä ja voimaannuttava. Tämä toteutuu pääasiassa nostamalla esiin kehitystarpeita, joita voidaan mahdollisesti myöhemmin ottaa huomioon suunnittelussa. Tutkimuskysymyksenäni on miten rippikoulunohjaajat kokevat rippikoulun käymisen vaikuttavan kehitysvammaisen nuoren itsetuntoon ja itsenäistymistaitoihin. Päätin tehdä kyselyn rippikoulunohjaajille, koska en työtäni aloittaessa tiennyt, millaisia nuoria rippikouluryhmissä olisi. Nuorille ei myöskään olisi voinut tehdä kirjallista kyselyä, joten aikatauluhaasteet olivat yhtenä syynä. Rippikoulupäivät olivat tiiviitä, joten haastattelujen tekeminen ei olisi rippikoulun aikana onnistunut.

5.1 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Jenni Miettisen (2013) pro gradu -tutkielma on nimeltään Paikka elämän pohdinnalle: Seurakunnan antaman tuen merkitys kehitysvammaisten nuorten vanhemmille. Miettisen saamien tulosten mukaan seurakunta tukee kehitysvammaisten vanhempia tarjoamalla nuorille paikan elämän suurten kysymysten pohtimiseen rippikoulussa. Erityisrippikoulu on parasta, mitä seurakunnalla on kehitysvammaisten vanhemmille tarjota. Miettisen mukaan kehitysvammaisilla ja heidän vanhemmillaan on paljon annettavaa kirkossa, sitä pitäisi vain hyödyntää paremmin.

Niina Alatalo (2012) teki opinnäytetyönään havainnollistamismateriaalin kehitysvammaisten rippikouluun. Opinnäytetyön nimi on Toisenlainen, samanlainen rippikoulu. Havainnollistamismateriaali sisälsi erilaisia hahmoja, kankaita, tunnemitarin ja kirkkovuoden ympyrän. Materiaalia testattiin kehitysvammaisten kerhossa sekä rippileirillä. Havainnollistamismateriaali todettiin toimivaksi ja sitä oli helppo soveltaa erilaisiin käyttötarkoituksiin.

Päivi Syväjärven (2010) opinnäytetyössä tavoitteena oli ymmärryksen lisääminen kehitysvammaisten rippikoulun tärkeydestä. Työn nimi on Kehitysvammaisten rippikoulu. Opinnäytetyössä haastateltiin kehitysvammaisia nuoria rippileirillä käyttäen kyselykaavakkeita ja osa tutkimuksesta perustui tekijän omaan havainnointiin. Tuloksina oli, että leirin osallistujat saivat leirin aikana uusia ystäviä ja myös pitivät leiristä. Tekijä uskoi, että nuoret olivat oppineet rippikoulun aikana jotain kristillisestä kasvatuksesta.

5.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja koostuu eri teorialähteisiin tutustumisesta, havainnoinnista rippileireillä, rippikoulujen työntekijöille sähköisesti lähetetystä kyselystä sekä aineiston analysoinnista. Kysely lähetettiin yhteensä 15:lle henkilölle. Haastatelluista osa osallistui leiri- ja päivärippikouluihin, osa vain toiseen. Kysymyksiin vastasi 10 henkilöä.

Laadullinen tutkimus pyrkii muodostamaan sääntöjä, jotka pätevät koko aineistoon. Yhteisten piirteiden etsiminen havainnoista ei kuitenkaan tarkoita keskivertoyksilöiden tai vastausten määrittelyä, vaan laadullisessa analyysissä yksikin poikkeus kumoaa säännön ja tarkoittaa, että asia pitää pohtia uudelleen. Yksi poikkeava vastaus ei kaada koko tutkimusta, mutta saattaa johtaa teoreettisen viitekehyksen tai näkökulman muuttumiseen. Tärkeintä laadullisessa tutkimuksessa on pyrkiä pelkistämään havainnot mahdollisimman suppeaksi joukoksi, eikä etsiä loputtomiin eroja ja poikkeavuuksia. (Alasuutari 1999, 41–43.)

Havaintoja yhdistellessä ja yhteistä sääntöä etsiessä on hyvä muistaa, että eri ihmiset kertovat asioista omasta näkökulmastaan ja taustastaan johtuen. Samasta asiasta kertovat lähteet ovat yleensä aina jonkun verran päällekkäisiä, mutta tällöinkin kuvaavat aihetta eri puolilta. Tutkijan tehtävä on pyrkiä selvittämään, mitkä lähteistä ovat luotettavia ja mitkä vähemmän luotettavia. (Alasuutari 1999, 48–49.) Tutkimuksessani lähteiden luotettavuuteen vaikuttaa eniten se, miten kauan rippikoululeiristä on ehtinyt kulua ennen kuin vastaaja vastaa kysymyksiin. Itse pidin havaintopäiväkirjaa leireillä, mutta kyselyyn vastaajat eivät todennäköisesti ole näin tehneet.

5.3 Aineiston kerääminen

Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Niistä voidaan käyttää yhtä menetelmää tai yhdistellä useampaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Itse käytin tiedonkeruun menetelminä kyselyä ja havainnointia. Valitsin kyselyn tekemisen haastatteluiden sijaan tutkimuksen ajankohdan ja haastateltavien suuren määrän vuoksi. Haastatteluja olisi ollut hankala järjestää kesällä lomien ja muiden aikatauluhaasteiden takia. Tutkimus piti tehdä kesällä, koska rippikoulut olivat silloin. Vastaukset oli tärkeä saada melko tuoreeltaan, jotta ne antaisivat mahdollisimman paljon tietoa. Yksin viidentoista haastattelun tekeminen olisi myös ollut liian aikaa vievää.

Kyselyssäni oli seitsemän kysymystä (Liite 1), jotka oli muotoiltu mahdollisimman konkreettisiksi. Kyselyt lähetettiin sähköpostilla liitetiedostona ja vastaajat vastasivat pääosin samaan tiedostoon kysymysten alle. Kyselyssä kysyttiin aluksi rippikoulun käymisestä yleisellä tasolla, sen jälkeen kysyttiin rippikoulun onnistumisista ja epäonnistumisista ja lopuksi millaisia kokemuksia ja elämyksiä nuoret olivat rippikoulussa saaneet. Vastaajia ohjeistettiin vastaamaan kysymyksiin erityisesti oman työparinuorensa kautta, mikäli heillä sellainen oli ollut.

Kyselyn ja haastattelun jyrkkä erottelu ei usein ole tarpeen, mutta ne eivät ole täysin sama asia. Kysely määritellään usein niin, että tiedonantajat täyttävät itse

heille osoitetun lomakkeen joko valvotussa tilanteessa tai kotonaan. Haastattelussa taas haastattelija yleensä merkitsee tiedonantajan vastaukset muistiin. Kirjallisen kyselyn riskinä on, että vastaajat eivät kykene ilmaisemaan itseään kirjallisesti tai ovat jopa luku- tai kirjoitustaidottomia. Riskinä on myös se, että vastaajat eivät vastaa kysymyksiin ollenkaan tai vastaavat niihin liian suppeasti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–73.)

Kyselyyn vastasi 15:stä rippikoulunohjaajasta 10. Osa vastasi viikon sisällä kyselyiden lähettämistä. Lähetin kahden viikon päästä uuden viestin niille, jotka eivät olleet vielä vastanneet. Silloin sain vielä muutaman vastauksen lisää. Vastauksista tuli aineistoa yhteensä 28 sivua fontilla 12, rivivälillä 1,5. Osa vastaajista vastasi erikseen leiri- ja päivärippikouluista, osa yhdisti molemmat samaan vastaukseen ja osa vastasi vain toiseen. Suurin osa vastauksista oli noin kahden sivun mittaisia.

Täydensin kyselyiden vastauksia omalla havainnoinnillani. Suoritin havainnointia koko rippikoulujen ajan kevään aloitustapaamisista kesän leireihin ja konfirmaatioihin. Havainnointi on yleinen tapa kerätä tietoa laadulliseen tutkimukseen. Sen käyttäminen yksistään on kuitenkin haasteellista. Havainnoinnin yhdistäminen muihin aineistonkeruumenetelmiin on usein toimivaa. Havainnointi on hyvä menetelmä silloin, kun tutkittavasta asiasta ei tiedetä kovin paljoa. Havainnointi voi myös olla apuna kytkemässä muita aineistonkeruumenetelmiä saatuun tietoon. Yleisesti havainnoinnilla voidaan monipuolistaa tutkittavasta ilmiöstä saatavaa tietoa. Havainnointi erotellaan piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.)

Oma havainnointi oli osallistuvaa havainnointia. Havainnoinnissa ilman osallistumista ja osallistuvassa havainnoinnissa ei ole selkeää eroa, mutta oleellista on niiden ero piilohavainnointiin. Osallistuvassa havainnoinnissa sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat tärkeä osa tiedonhankintaa. Tutkija toimii aktiivisesti havainnoinnin kohteiden kanssa. Tutkimuksen luonteesta riippuen tutkija voi vaikuttaa tai olla vaikuttamatta tapahtumien kulkuun. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.) Itse en pyrkinyt kovinkaan paljon vaikuttamaan tapahtumiin, mutta toimin

rohkaisijana monissa tilanteissa, joissa nuoret käyttivät omia taitojaan tai opettelivat uusia.

Pidin rippikouluista havainnointipäiväkirjaa, jossa pyrin keskittymään eniten omiin työparinuoriini. Koska kaikki rippikoulunohjaajat eivät vastanneet kyselyyn, pystyin kuitenkin arvioimaan jokaisen nuoren kehitystä omien havaintojeni pohjalta. Kaikki ohjaajat eivät myöskään olleet mukana koko rippikoulua, vaan osa osallistui ainoastaan leirijaksoon. Tässäkin oma havainnointini oli tärkeässä osassa, jotta pystyin arvioimaan rippikoululaisia rippikoulun aloittamisesta asti. Havainnointipäiväkirjani pituus oli noin 14 käsinkirjoitettua vihkon sivua.

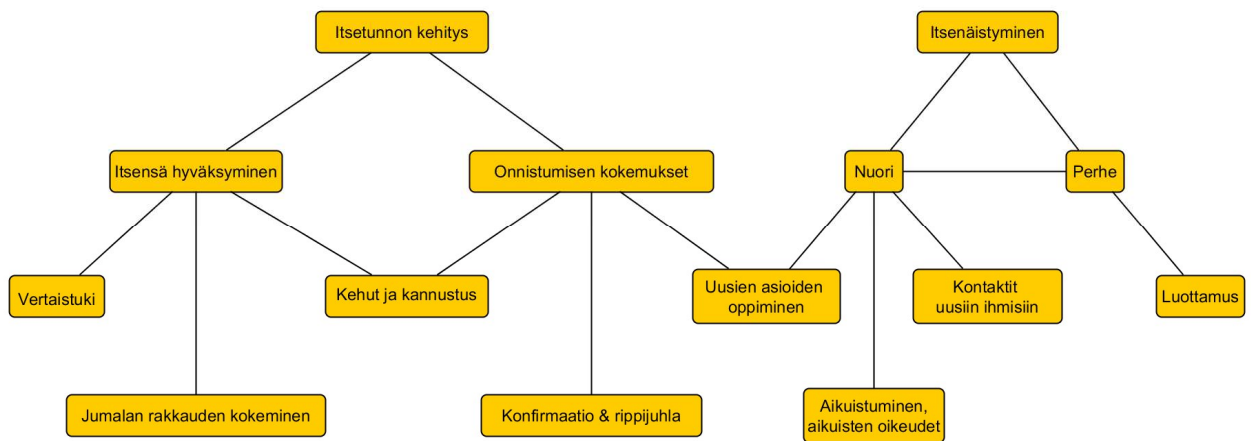
5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analysointi aloitetaan tekemällä päätös siitä, mikä aineistossa on kiinnostavaa. Nämä asiat merkitään aineistosta ja erotetaan muusta materiaalista. Muut asiat jäävät tutkimuksen ulkopuolelle. Sitten aineisto luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään sopivalla tavalla ja siitä kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94.) Käytin omassa aineistossani teemoittelua. Teemoittelu on luokittelun kaltaista, mutta siinä painottuu se, mitä teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95).

Analyysini perustana oli teorialähtöinen analyysi, jossa tutkittavat asiat nousevat teoriasta. Olin päättänyt tutkittavat asiat etukäteen ja ne olivat selvät jo tutkimuksen alusta asti. Kyselylomakkeeni oli suunniteltu sen mukaan, että sain vastauksia juuri halutuista teemoista.

Jaoin aineistoni kahdeksi pääteemaksi, jotka olivat itsetunnon kehitykseen liittyvät asiat ja itsenäistymiseen liittyvät asiat. Itsetunnon kehityksen jaoin itsensä hyväksymiseen ja onnistumisen kokemuksiin. Itsensä hyväksyminen jakautuu vielä vertaistukeen, Jumalan rakkauden kokemiseen sekä keuhihin ja kannustukseen. Onnistumisen kokemuksiin liittyy myös keuhit ja kannustus ja näiden lisäksi konfirmaatio ja rippijuhla sekä uusien asioiden oppiminen. (Kuvio 1)

Itsenäistymis-teema jakautuu nuoreen ja perheeseen. Nuoreen liittyy onnistumisen kokemusten tavoin uusien asioiden oppiminen ja sen lisäksi aikuistuminen ja aikuisen oikeudet sekä kontaktit uusiin ihmisiin. Perheeseen liittyy luottamus. Luottamuksella tarkoitetaan sekä luottamusta oman nuoren selviytymiseen uudessa ympäristössä että luottamusta rippikoulun ohjaajiin, että he osaavat huolehtia nuoresta rippikoululeirin ajan. Tein viivan myös perheen ja nuoren välille, sillä nuoren itsenäistymiseen liittyy vahvasti perheen merkitys ja toisinpäin. Kehitysvammaiselle nuorelle perhe on usein vieläkin merkittävämmässä asemassa kuin vammattomalle nuorelle. (Kuvio 1)

KUVIO 1. Käsitekartta aineiston teemoista

Listasin aineistosta saamani asiat yläotsikoiden alle siinä muodossa, kuin ne vastauksissa olivat. Näin sain rajattua aineistosta ne asiat, jotka liittyivät tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset oli helpompi kirjoittaa auki tästä muodosta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Jaottelin tutkimustulokseni kahden pääteeman, eli itsetunnon kehittymisen ja itseenäistymisen, ympärille. Osa esiin tulleista asioista liittyi niihin molempiin, minkä vuoksi tarkan jaon tekeminen oli mahdotonta. Esittelen tutkimustuloksissa sekä kyselyiden vastauksia että omaa havainnointiani, mitkä olivat pitkälti yhteneviä.

6.1 Itsetunnon kehittyminen

Kaikki vastaajat toivat vastauksissaan esille vertaistuen tärkeyden. Rippikoulussa tapaa uusia ihmisiä, voi saada uusia ystäviä tai vähintäänkin viettää rippikoulun ajan toisten samanlaisessa elämäntilanteessa olevien nuorten kanssa. Rippikouluiässä pohditaan omaa itseä ja suhdetta toisiin myös omien erityispiirteiden kautta, joten samanlaisten nuorten kohtaaminen on tärkeää. Kontaktit toisten kehitysvammaisten nuorten kanssa tuovat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja voivat luoda ystävyysuhteita, jotka kestävät vielä rippikoulun jälkeen.

Vastaajien mielestä rippikouluissa erityisen hyvin onnistuivat rippikoululaisten väliset suhteet. Osalle kehitysvammaisista kontaktien luominen toisiin nuoriin on vaikeaa. Tätä voi harjoitella rippikoulussa turvallisessa ympäristössä. Omien havaintojeni mukaan ristiriitailanteiltakaan ei uusien ja vanhojen kaverisuhteiden sekoittuessa vältytty, mutta ohjaajien avulla tilanteet pystyttiin ratkaisemaan parhain päin. Yksi vastaaja pohti, että nuorten ryhmäytymiseen olisi voitu panostaa vieläkin enemmän. Osa vastaajista olisi toivonut rippikouluihin enemmän aikaa, jonka nuoret olisivat voineet viettää keskenään ilman sen kummempaa ohjelmaa.

Toinen rippikoulusta nouseva itsetuntoon vaikuttava tekijä on Jumalan rakkauden kokeminen. Se mainittiin lähes jokaisessa vastauksessa jossakin muodossa.

Kokemus siitä, että on itse yhtä arvokas, ehjä ja samalla lailla Jumalan luoma kuin kaikki muutkin--, --tunteen kautta voi välittyä myös Jumalan rakkaus ja kokemus siitä, että on sellaisenaan arvokas--

Koin liikuttavalla tavalla, kuinka rippikoululaiset onnistuivat tiivistämään rippikoulussa oppimansa vain yhteen lauseeseen, jonka olen nostanut opinnäytetyöni otsikoksi.

Olennessa itsetuntoon vaikuttavia asioita ovat kehu ja kannustus. Nekin mainittiin useassa vastauksessa. Ohjaajia myös huolestutti se, muistivatko he kehua nuoria tarpeeksi. Rippikoulun aikana nuoret saivat vastaajien mukaan osakseen paljon huomiota ja hyväksyntää sekä hyviä hetkiä ja onnistumisen kokemuksia. Monella rippikoululaisella oli voimakasta tarvetta kannustamiseen ja kannustaminen tuntui auttavan.

Hyvin tärkeäksi asiaksi vastauksissa nousivat konfirmaatio ja rippijuhla. Konfirmaatio toteutettiin yhdessä nuorten kanssa, mikä toi monelle onnistumisen kokemuksia. Suurin osa nuorista vietti myös rippijuhlaa kotona sukulaisten ja ystävien kanssa. Yksi vastaaja kirjoitti:

--konfirmaation juhliminen on tärkeä virstanpylväs kehitysvammaisille nuorille, jotka eivät ehkä tule juhlimaan ylioppilasjuhlia, häitä tai ristiäisiä.

Myös ne nuoret, joiden kotona ei järjestetty rippijuhlia, pääsivät juhlimaan konfirmatiota yhdessä seurakunnan kanssa. Nuorten kasvoilta paistoi aito riemu, kun he kävelivät yhdessä kirkon käytävää alttarille.

6.2 Itsenäistyminen

Rippikoulun aikana kehitysvammaisen nuori voi oppia monia uusia asioita. Monelle rippileiri on ensimmäinen kerta, kun ollaan öitä poissa kotoa. Myös omista tavaroista pitää huolehtia ja oppia pyytämään apua vierailta aikuisilta. Rippikoulussa opitaan asioita kristinuskosta, vaikka erillisiä tiedollisia tavoitteita tai ulkoilaksyjiä ei olekaan.

Vastaajat totesivat, että rippikoulussa opetellaan elämän taitoja ja myös vahvistetaan niitä taitoja, jotka jo osataan. Moni nuori oivalsi rippikoulun aikana asioita

kristinuskosta ja pohti niitä myös jälkeen päin niin omien ohjaajien kuin kotiväen kanssa. Päivittäiset rutiinit ja esimerkiksi tutut laulut auttoivat uusien asioiden omaksumisessa.

Osalle nuorista jäi varmasti paljon enemmänkin tietoa ihan aiheesta päähän, joten varsinainen rippikoulun opetuksellinen tehtäväkin tuli täytettyä.

Rippikoulun käyminen vahvistaa sitä osaamista, jota nuorella kehitysvammaisella ihmisellä on.

Rippikoulua pidetään siirtymäriittinä aikuisuuteen ja konfirmaatio antaa täysivaltaisen kirkon jäsenen oikeudet. Vastauksissa nousivat hyvin esiin aikuistumisen ja aikuisen oikeuksien merkitys.

(Nuori) on konfirmaation jälkeen oikeutettu täysivaltaisena seurakunnan jäsenenä kummiksi, kirkolliseen vihkimiseen, äänestämään kirkon vaaleissa ja osallistumaan itsenäisesti ehtoolliselle ja kirkon toimintaan.

Itsenäistymistä harjoiteltiin myös päivärippikoulussa, vaikka yöt vietettiin kotona. Rippikoulussa voi laajentaa omaa maailmankuvaansa turvallisten aikuisten ja toisten nuorten ympäröimänä.

Rippikoulu voi tarjota merkittäviä kokemuksia tilanteista, joissa vanhemmat tai läheiset eivät välttämättä ole jatkuvasti läsnä.

Nuorena rippikoulu kannattaa käydä juuri sen vuoksi, että se tukee kehitysvammaisen nuoren itsenäistymistä ja erillistymistä omista vanhemmista tai huoltajista.

Moni nuori pääsi rippileirin aikana yli koti-ikävästä ja sai kokemuksia omasta pärjäämisestä muun muassa oman hygienian hoidossa. Osa nuorista sai nukkua parhaan kaverin kanssa samassa huoneessa, mikä oli hieno kokemus. Myös päivärippikoulussa moni rippikoululainen oppi toimimaan itsenäisemmin uudessa ympäristössä. Rippikoulussa annettiin tilaa omalle yrittämiselle, eikä asioita tehty puolesta tai moitittu epäonnistuneesta yrityksestä. Monelle nuorelle

epäonnistumisen pelko voi olla syy olla yrittämättä, ja tätä tunnetta yritimme rippikoulussa välttää.

Vertaistuen lisäksi nuoret saivat rippikoulun aikana paljon kontakteja uusiin ihmisiin. Nuoren piti opetella luottamaan uusiin aikuisiin hyvinkin henkilökohtaisissa asioissa. Yhdessä vastauksessa todettiin, että nuori uskalsi viikon aikana myös osoittaa mieltään, kun oma aikuinen tuli tutuksi. Moni uskalsi kysyä omalta työparilta sellaista, mitä ei omilta vanhemmilta uskaltanut. Nuoret saivat rippikoulun aikana paljon kokemuksia aikuisista, jotka jaksoivat kuunnella ja ymmärtää.

Perheen merkitys nousi esille monessa vastauksessa. Nuoren tullessa rippikouluun hänen perheensä täytyy luottaa järjestelyihin ja ohjaajiin.

On selvä, että vanhemmilta vaaditaan luottamusta uskaltaa antaa nuori outojen aikuisten vastuulle, pois kotoa.

On olennaisen tärkeää, että henkilökuntamitoitus on riittävä – se antaa myös viestin nuoren vanhemmille ja läheisille hyvästä suunnittelusta sekä nuoren yksilöllisestä huolenpidosta.

Vastaajien mielestä rippikouluissa henkilökuntamitoitus oli hyvä ja ohjaajat olivat ammattitaitoisia. Rippikoulun jälkeen huoltajilta tullut palaute oli pääosin positiivista. Kaikkien nuorten erityispiirteistä tai esimerkiksi lääkityksistä ei ollut tarpeeksi tietoa, mikä vaikeutti toimintaa rippikouluissa. Ohjaajien vastuulla olisi luoda sellainen ilmapiiri perheiden kanssa, että kaikista rippikoululaiseen liittyvistä asioista uskallettaisiin kertoa. Yhteistyön toimiminen perheiden kanssa on tärkeä asia rippikoulun onnistumisen kannalta ja erityisesti sen suhteen olisi ollut myös kehitettävää.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kehitysvammaisten rippikoulu on aihe, jota ei ole paljoa tutkittu. Aiheena se oli mielenkiintoinen, vaikka lähteitä oli aluksi vaikea löytää. Oli hyvä, että sain tutustua opiskeluni aikana kahteen eri tapaan toteuttaa kehitysvammaisten rippikoulua ammattitaitoisten ohjaajien kanssa: ensin seurakuntaharjoitteluni aikana ja sitten tämän opinnäytetyön tekemisen yhteydessä. Uskon, että olisin tulevaisuudessa valmis toteuttamaan kehitysvammaisten rippikouluja nimenomaan näiden kokemusten kautta.

Rippikoulu on edelleen yksi seurakuntien tärkeimmistä keinoista tavoittaa nuoria. Rippikoulu nähdään seurakunnissa mahdollisuutena, eikä rippileireistä haluta luopua. Kehitysvammaisten rippikoululeirejä sen sijaan uhkaa jatkuvasti leikkausten alle joutuminen, vaikka työntekijät niiden tarpeellisuutta kuinka perustelevat. Kehitysvammaisen ei saa rippikoulusta vain uskonnonopetusta ja konfirmointia, vaan tärkeitä kokemuksia omasta ihmisarvosta, itsenäistymisestä ja aikuistumisesta. Vammattomilla nuorilla rippikoulu nähdään tärkeänä osana matkalla kohti aikuisuutta, mutta kehitysvammaisilla usein vain kustannuseränä, sillä ”kehitysvammaisethan eivät ymmärrä rippikouluopetuksesta mitään”.

7.1 Johtopäätökset

Kyselyni vastaukset vastasivat odotuksiani. Oma havainnointini oli pitkälti samansuuntaista kuin kyselyn vastaukset. Aiheeni oli melko haastava, ellei mahdoton, tutkia näin lyhyessä ajassa. Todelliset tulokset rippikoulun vaikuttavuudesta itse-tuntoon ja itsenäistymistaitoihin olisivat vaatineet pitkittäistutkimuksen. Tästä syystä aiheeni muokkautui hiukan opinnäytetyön edetessä ja tyydyin tarkastelemaan ohjaajien kokemuksia asiasta. Tälläkin tavalla sain mielestäni riittävästi tuloksia.

Yllätyin Jumalan rakkauden kokemisen korostuminen vastauksissa, sillä olin ehkä ajatellut vastauksia hiukan konkreettisemmalla tasolla. Toisaalta se, että

kaikki vastaajat olivat joko kirkon työntekijöitä tai kirkon alan opiskelijoita, vaikutti tietysti vastausten sisältöön. Olin lähtenyt pohtimaan aihetta hiukan käytännönläheisemmin ja ajattelin vastausten olevan samanlaisia. Näkökulmani asiaan muuttui aineiston myötä.

Kovin suuria yllätyksiä en aineistostani saanut. Vaikeaksi koin sen, että en voinut esitellä kaikkia asioita, joita vastauksissa oli nostettu esiin. Poisjätetyt asiat eivät luonnollisesti liittyneet tutkimuskysymykseeni, mutta olivat muuten mielenkiintoisia.

Rippikoulun käyminen kuuluu suomalaisessa yhteiskunnassa edelleen vahvasti nuoruuteen. Kehitysvammaisille nuorille tämä asettaa haasteen, sillä moni ei ole 15-vuotiaana kehityksessä siinä vaiheessa kuin vammaaton ikätoverinsa. Siksi moni kehitysvammaisen saattaa tulla rippikouluun vähän myöhemmällä iällä. Toisaalta tämä on varmaan yksi syy siihen, miksi moni kehitysvammaisen nuori ei tule rippikouluun ollenkaan. Hänen ei koeta olevan vielä valmis 15-vuotiaana, mutta ei välttämättä tiedetä mahdollisuudesta käydä rippikoulu myöhemmin.

Rippikoulu on verrattain lyhytkestoinen ja nuorelta vaaditaan paljon, kun hänen täytyy lyhyessä ajassa oppia luottamaan vieraisiin aikuisiin. Työparin kanssa työskenneltäessä yhteistyön täytyy toimia ja erityisesti henkilökohtaiset asiat, kuten peseytymiset ja WC-käynnit, voivat tuntua hankalilta vieraan aikuisen kanssa. Myös huoltajilta vaaditaan paljon päästää nuori vieraiden aikuisten huolehdittavaksi. Onnistuessaan rippikoulu antaa nuorelle ja tämän perheelle tärkeän kokemuksen selviytymisestä ja uusien suhteiden luomisesta.

Konfirmaation merkitys nousi vastauksissa kovasti esiin. Suuren oman juhlapäivän merkitys kehitysvammaisen elämässä on ilmeinen, mutta tärkeäksi nousivat myös aikuisen seurakuntalaisen oikeudet, jotka konfirmaatio antaa. Monelle vielä lapsen lailla kohdeltavalle kehitysvammaiselle nuorelle oikeus esimerkiksi kummina toimimiseen tai itsenäiseen ehtoollisella käyntiin voivat olla hyvinkin suuria asioita.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Käytin tutkimukseni teoriaosuudessa monipuolisesti lähteitä. Tarkastelin lähdekirjallisuutta kriittisesti ja koetin löytää mahdollisimman uutta tietoa asioista, vaikka aina se ei ollut mahdollista lähteiden vähäisen määrän vuoksi. Aiheestani oli käytettävissä melko rajallinen määrä tutkittua tietoa, mutta mielestäni onnistuin löytämään tarpeeksi teoriapohjaa aiheeni käsittelyyn. Hain tietoa muun muassa hakusanoilla kehitysvammaisuus, nuoruus, kehitysvammaisten rippikoulu, rippikoulu, vammaisuus kristinuskossa ja vammaisuus Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Tutkimuksessani oli melko suuri määrä haastateltavia, mikä tukee tutkimuksen luotettavuutta. Vastaukset olivat myös pitkälti samansisältöisiä, eikä suurempia yllätyksiä tullut. Se, että oma havainnointini ja kyselyiden vastaukset vastasivat toisiaan, on mielestäni merkki luotettavuudesta. Vastaajat olivat kaikki kirkon alan ammattilaisia tai opiskelijoita, mikä vaikutti selvästi vastaamiseen. Vastauksissa oli käytetty kokonaisia lauseita ja selkeää kieltä, eikä ymmärtämisen kanssa ollut ongelmia. Vastaajat myös vastasivat kysymyksiin pääosin kuukauden sisällä rippikoulujen päättymisestä, joten uskon asioiden olleen vielä melko hyvin muistissa.

Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja vastaajille kerrottiin etukäteen mihin heidän antamiaan vastauksia tullaan käyttämään. Vastaajia ei mainittu nimeltä eikä mitään muitakaan tunnistetietoja ollut näkyvissä. Vastauksia käsiteltiin luottamuksellisesti eikä niitä missään vaiheessa luovutettu kolmansille osapuolille.

Opinnäytetyössäni ei mainita milloin ja millä paikkakunnalla rippikoulut ovat olleet. Osallistujia ei voida tunnistaa, eikä heitä ole mainittu nimillä edes kyselyiden vastauksissa. Tutkimuksen tekemiseen on haettu asianmukainen lupa ja rippikoululaisten perheitä on kuultu mahdollisten toiveiden ja huolenaiheiden osalta.

7.3 Pohdinta

Näin laajan työn tekeminen tuntui aluksi jopa mahdottomalta, mutta uppouduttuani aiheeseen innostuin siitä niin paljon, ettei se enää tuntunutkaan ylivoimaiselta. Kannustava palaute niin koulun kuin työelämän puolesta antoivat paljon voimaa jatkaa. Moni sanoi aiheettani tärkeäksi ja sellaisena sen itsekin koin.

Kehitysvammaisten oikeudet eivät ole edelleenkään sillä tasolla, kuin ne Suomen kaltaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa voisivat olla. Laitosasumista ollaan purkamassa miettimättä sen kummemmin sen seurauksia, oikeiden töiden teko on lähes mahdotonta eläkejärjestelmän, työkeskusten ja asenteiden vuoksi ja YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen ratifiointi ei ole johtanut näkyviin tuloksiin. Kehitysvammaisten oikeuksia täytyy puolustaa lakialoitteella, joka keräsi onneksi tarvittavan määrän allekirjoituksia ja etenee eduskunnan käsittelyyn (Kehitysvammatuki-57 ry 2017).

Moni erityisesti lievästi kehitysvammainen nuori kokee oman vammaisuutensa rajoitteena ja esteenä normaalina pidetylle elämälle. Hyvä suhde seurakuntaan mahdollistaa monesti keskusteluyhteyden esimerkiksi papin kanssa, mistä voi tulla kehitysvammaiselle nuorelle tai nuorelle aikuiselle hyvin merkityksellinen. Siksi positiivinen rippikoulukokemus on tärkeä, jotta suhde seurakuntaan säilyy nuoren elämässä vielä rippikoulun jälkeen. Tunne siitä, että tulee seurakunnan jäseneksi ja saa oikeuden käydä itsenäisesti ehtoollisella tai mennä kirkossa naimisiin, voi olla hyvin tärkeä. Oikeus kummina toimimiseen on myös suuri asia, sillä moni kehitysvammainen ei koskaan saa omia lapsia. Rippikoulu takaa kehitysvammaiselle samat oikeudet kirkon jäsenenä kuin kaikille muillekin.

Rippikoulu voi monelta osin vaikuttaa nuoren kokemukseen itsestään pärjäävänä ja hyväksyttynä. Monelle kehitysvammaiselle nuorelle rippileiri on myös ensimmäinen kerta, kun on yötä poissa kotoa. Se, onko tämä kokemus positiivinen vai negatiivinen, voi suurelta osin vaikuttaa nuoren kuvaan siitä, pärjääkö hän ilman huoltajiaan sillä hetkellä ja tulevaisuudessa. Rippikoulusta seuraava konfirmaatio sekä rippijuhla voivat myös olla hyvin merkittävä asia kehitysvammaisen elämässä, sillä se voi joillekin olla ainoa suurempi juhla elämän aikana.

Kehitysvammaisten rippikouluissa näkyy aito ilo ja vilpittömyys. Ohjaajana oppi iloitsemaan pienimmistäkin onnistumisista. Myös pyhän kokemus on vahvasti läsnä. Muistoissani palaan edelleen hetkeen, jolloin lähes koko rippikouluryhmä pani kätensä pääni päälle laulaessamme: ”Kun Jumala sanallaan sinutkin loi, hän tarkoitti samalla näin: sä arvokas oot, sä osaat ja voit, mä tuollaisna rakastan sua.” En osaa kuvata toista hetkeä, jona olisin kokenut olleeni siunatumpi.

Työn tekemisen aikana kehityin mielestäni paljon. Opin toimimaan järjestelmällisemmin ja aikataulutukseni onnistui hyvin. Opin myös ottamaan monia asioita huomioon, joista tärkein lienee yksityisyyden suojan tärkeys. Opinnäytetyön yhdistäminen harjoitteluun tuki ammatillista kasvua ja sain työelämästä tukea työn tekemiseen. Jouduin pohtimaan myös ikävämpiä aiheita, kuten nuorten rankkoja perhetaustoja. Niin kehitysvammaisten kuin vammattomienkin nuorten rippikoulu on kuin läpileikkaus yhteiskunnasta. Osalla menee todella hyvin, osa taas joutuu selviytymään lähes toivottomissa olosuhteissa.

Mielestäni opinnäytetyön tekeminen tuki erityisesti sosionomin kompetensseissa mainittuja eettistä osaamista sekä kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016, 1–2). Työssäni piti ottaa huomioon monia eettisiä kysymyksiä ja pohdintoja. Toisaalta yhtenä työni tarkoituksena oli nostaa esiin sitä vaikeaa tilannetta, missä kehitysvammaiset ja heidän kanssaan töitä tekevät ammatillaiset yhteiskunnassamme ovat.

Tutkimukseni olisi voinut toteuttaa myös haastattelemalla rippikoululaisia, mitä aluksi pohdin. Tutkimuksen voisi tehdä myös nuorista, jotka ovat käyneet rippikoulun jo aiemmin ja ovat jo muuttaneet pois kotoa tai muuten omaksuneet aikuisen roolia. Myös vertailu kahden eri paikkakunnan kesken olisi mielenkiintoista. Toivon voivani itsekin palata vielä joskus tämän aiheen pariin.

LÄHTEET

- Ahoinpelto, Päivi; Nyman, Margit; Tuomola, Leena & Öhman, Björn 2012. Usein ihmettelen. Helsinki: Kirjapaja.
- Ahponen, Helena 2008. Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen: yksilöllinen ja erilainen elämäntie. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Vastapaino.
- Alatalo, Niina 2012. Toisenlainen, samanlainen rippikoulu. Kehitysvammaisten rippikoulun havainnollistamismateriaali. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opin näytetyö. Viitattu 19.11.2017. Verkkojulkaisuna: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48464/Alatalo_Niina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Arola, Pertti; Kosola, Marja; Maukonen, Jarkko; Saloila, Meri; Suhonen, Katri & Ylä-Jussila Sanna 2015. Erityisrippikoulun opettajan opas. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 35. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Broman, Annika; Mattson, Birgitta & Öjermo, Carina 2004. Rippikoulu kaikille – kärsivällisyyttä, selkeyttä, rakennetta. Helsinki: LK-kirjat.
- Caspary, Almut 2012. The Patristic Era: Early Christian Attitudes toward the Disfigured Outcast. Teoksessa Brock, Brian & Swinton, John (toim.) Disability in the Christian Tradition. William B. Eerdmans Publishing Company. 24–64.
- Hardecker, Georg; Niemelä, Kati; Schlag, Thomas & Schweitzer, Friedrich 2015. Confirmation Work in the View of the Workers. Teoksessa Schweitzer, Friedrich; Niemelä, Kati; Schlag, Thomas & Simojoki, Henrik (toim.) Youth, Religion and Confirmation Work in Europe: the Second Study. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus. 71–81.
- Henttonen Kai 2017. Luento Diakonia-ammattikorkeakoulussa 1.11.2017.
- Heuser, Stefan 2012. The Human Condition as Seen from the Cross: Luther and Disability. Teoksessa Brock, Brian & Swinton, John (toim.) Disability in the Christian Tradition. William B. Eerdmans Publishing Company. 184–215.

- Hytönen, Maarit 2016. Kristillisen perinteen välittyminen. Teoksessa Ketola, Kimmo; Hytönen, Maarit; Salminen, Veli-Matti; Sohlberg, Jussi & Sorsa, Leena. Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Viitattu 1.3.2017. Verkkojulkaisuna: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf). 110–145.
- Häkkinen, Sakari 2010. Voiko kuuro tanssia? Teoksessa Latvus, Kari; Häkkinen, Sakari & Von Weissenberg, Hanne. Köyhien Raamattu. Helsinki: Kirjapaja. 68–71.
- Häkkinen, Tiina 2011. Kehitysvammaisen seurakuntalaisen osallisuus kirkon kehitysvammatyössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kaski, Markus; Manninen, Anja & Pihko, Helena 2012. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2011. Oma kotia kohti. Tampere: Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.
- Kehitysvammaatuki-57 ry 2017. Ei myytävänä -kansalaisaloite on kerännyt yli 50 000 kannatusilmoitusta. Viitattu 19.11.2017. <http://www.kvtuki57.fi/ajankohtaista/876-ei-myytaevaenae-kansalaisaloite-on-kerannyt-yli-50-000-kannatusilmoitusta>
- Kirkkohallitus 2003. Kirkko kaikille. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma. Hyväksytty Kirkkohallituksen täysistunnossa 18.3.2003. Viitattu 8.3.2017. Verkkojulkaisuna: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content49766D>.
- Kirkkohallitus 2012. Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma. Suomen ev.lut.kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2012:2. Viitattu 8.3.2017. Verkkojulkaisuna: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/\\$FILE/vihko_suomi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/$FILE/vihko_suomi.pdf).
- Kirkkojärjestys 1991. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen 8.11.1991 hyväksymä kirkkojärjestys.

- Kuusi, Riitta 2006. Erillään ja yhdessä. Teoksessa Riitta Kuusi & Jouko Porkka (toim.) Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Erilaiset oppijat rippikoulussa. Kirkkohallituksen julkaisuja. 7–19.
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380. Viitattu 10.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- Martin, Marjatta 2016. Nuoruus, vammaisuus ja kuntoutuksen merkitys. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Miettinen, Jenni 2013. Paikka elämän pohdinnalle: seurakunnan antaman tuen merkitys kehitysvammaisten vanhemmille. Helsingin yliopisto. Pro gradu -työ.
- Niemelä, Kati 2007. Rippikoulusta aikuisuuteen. Pitkittäistutkimus rippikoulun merkityksestä ja vaikuttavuudesta. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 99. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos.
- Rajala, Pertti (toim.) 1995. Ei Jumala ainakaan paha ole. Kehitysvammaisten ajatuksia Jumalasta, uskosta ja rukouksesta. Helsinki: Kirjaneliö.
- Rajala, Pertti 2000. Kehitysvammainen on seurakuntalainen. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Inkala, Kerttu; Lappalainen, Lea; Snellman, Eila & Sutinen, Jorma (toim.) Kyllä Jumala on armokas. Kirkon kehitysvammaistyön vaiheita ja erityiskysymyksiä. Helsinki: Diakonia ry. 78–89.
- Rippikoulusuunnitelma 2001. Elämä – Usko – Rukous. Viitattu 25.1.2017. Verkojulkaisuna: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/\\$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf)
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa 29.4.2016. Viitattu 20.11.2017. Verkojulkaisuna: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Suuri ihme 2017. Rippikoulusuunnitelma 2017. Viitattu 27.9.2017. Verkojulkaisuna: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/\\$FILE/Suurilhme-Rippikoulusuunnitelma2017.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/$FILE/Suurilhme-Rippikoulusuunnitelma2017.pdf)

Syväjärvi, Päivi 2010. Kehitysvammaisten rippikoulu. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. Opinnäytetyö. Viitattu 19.11.2017. Verkkojulkaisuna:

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15787/Syva-jarvi_Paivi.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1: Kysely

Vastaa kysymyksiin erityisesti oman vastuunuoressi kautta. Jos sinulla ei ollut omaa nuorta, vastaa sen mukaan miten pystyt. Voit pohtia asioita myös kokonaisuutena, tai nostaa esiin kokemuksia tai hetkiä, jotka jäivät erityisesti mieleen. Jos osallistuit vain leiriosuuteen, vastaa kysymyksiin sen pohjalta, muuten huomio koko rippikoulu kokonaisuutena.

- Miksi kehitysvammaisen nuoren kannattaa käydä rippikoulu?
- Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät eväät, joita rippikoulu kehitysvammaiselle nuorelle antaa elämää varten?
- Mikä onnistui rippikoulussa hyvin?
- Mikä ei onnistunut? Mitä muuttaisit nyt rippikoulussa?
- Millaisia haasteita nuorellasi oli/oli odotettavissa ja miten niistä selvittiin?
- Millaisia elämyksiä tai tärkeitä kokemuksia nuoresi sai rippikoulun aikana?
- Miten koit oman nuoresi muuttuneen rippikoulun aikana?